

HIKOYA JANRINIG ADABIYOTSHUNOSLIKDA O`RGANILISHI

Ahmedova Sarvinoz

Qoraqalpoq davlat universiteti talabasi (Nukus, O'zbekiston)
<https://doi.org/10.5281/zenodo.13906533>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 20-Fevral 2024 yil
Ma'qullandi: 25- Fevral 2023 yil
Nashr qilindi: 29- Fevral 2023 yil

KEY WORDS

*hikoya janri, adabiyotshunoalik,
adabiy tanqid, hikoyachilik
an'anasi*

ABSTRACT

Ushbu maqola adabiyot adabiyotshunoslik, adabiyotshunoslik doirasidagi tadqiq etish va ko'rsatuvchi hikoyaga oid. Ushbu maqolaning tarixiy taraqqiyoti, o'ziga xos xususiyatlari va o'zbek adabiyoti bilan bog'liqligini o'rganib, uning o'ziga xos hikoya shaklida tanqidiy tahlili va talqini haqida ma'lumot berishni maqsad qilgan. Hikoyaning qismlari, tuzilishi va janrini chuqur o'rganish orqali ushbu maqola hikoya qilishning boy an'analari va ahamiyatini yaxshilashga intiladi.

Adabiyotda an'anaviy hikoya janri bo'lgan hikoyani o'dabiy tanqid va tahlil katta natija topish ega. Hikoya janri adabiyotda tarixiy ravshan mukammal ko'rib chiqilishi o'n ikki yuz yillik o'tishga ega. Bu janr o'z taraqqiyoti turli mamlakatlarda shu janrdagi san'at adabiyotini o'rganish metodlari va texnikalarini rivojlantirib kelgan. Hikoya janridagi jasur ishlab chiqarish qisqa, qiziqarli va zamonaviy bir voqea yoki misoli aks reaksiya, muallifning o'zining tajribalarini yoki o'ylarini izohlash, qahramonlar va muhitni tarixiy va axborot bilan to'ldirish kabi amaliy muammolar kelib chiqadi. Adabiyotshunoslik nazariyasi, hikoya janrini izlanish va o'rganishda foydali mazmuni taqdim etadi. Bu mazmun hikoyalarning yaratilish tarixiy jarayonlarini, ta'limoti va hunarmandchilik boshqaruvlari, mavzusi, qurilish usullari va usullarini o'z-o'zini ifoda qilish usullarini sharhlaydi.

Hikoya janringini tahlil qilish uchun adabiyotshunoslar, hikoyalarning qurilishi, tartibi, shakli, ma'nosi, asar tili, mavzusi, muallifning maqsadi va o'zining shaxsiy maqsadlari bo'yicha nazariy ma'lumotlar bilan aloqador bo'lishlari kerak. Tahlil usullari o'i o'zida hal yordam beradi. Hikoya janrining muallifning shaxsiy ta'sirini ko'rsatadi, chunki har bir muallifning hikoyalari o'zini ifodalash usullari, maqsadi va o'zining tarixiy va madaniy merosi bilan ajralib turadi. Muallifning hikoyalari orqali o'zining o'ziga xosligini anglash mumkin. Hikoyalarda qo'shimcha janr o'rnini egallaydi va ular hikoyalarning shakl va ma'nosini yanada ko'zda tutiladi. Bu elementlar, mantiqiy, fantastik, boshqa texnika, sarguzasht janrlarning joyliq bilan o'zaro bog'dir.

O'zbek adabiyotida hikoya jonz o'zida mustaqil mustaqil ko'rsatgan. Bu janr O'zbek adabiyoti tarixi sharq va g'arb mablag'larini qabul qilgan, asarlar texnik va uslublaridan mustaqil ravishda olingan. O'zbek hikoyalari tarixiy, madaniy va falsafa bilan ajralib turadi.

Ularda, o'zaro munozirlik qo'llaydigan vaqtlarini muddatlarda turli sohalarda mualliflarning yangilangan usullari, hikoyalarda ta'kidlangan mavzular va xalqlar aks ettirilgan. Hikoya janri adabiyotda o'z o'rinini sobit qilgan eng eski janrlardan biridir. Hikoya, o'zgacha uslub va tili bilan aytilgan qisqa qissa shaklini anglatadi. O'ziga xos atmosfera va asosiy qiyofalariga ega bo'lgan hikoyalar, ko'ngilsiz o'qituvchisi va sevimli talqinchi bo'lib keladi.

Hikoyaning strukturasi amalga oshirish uchun qisqa va zor ko'adigan bir qismi bor: Murabba', tahrir, boshqaruv, va natija. Murabba' hikoyaning aniq, asosli qiyofalarni va shaklga keltirish voqealari bilan tanishish olingan. Tahrir, hikoyaning markazida bo'lgan voqeani, sodir bo'ladi va qiyofalarni o'zlari ko'rsatadi. Rivojlanish paytidagi voqeaning o'zini intensiv ravshan ko'ramiz, va natija esa hikoyaning yakuniga yetadi. Hikoyalarning muhtavosi o'zgacha voqealar va qiyofalar orqali yuboriladi. Ular odamlar bog'liq masalalarni ko'rsatib beradi va o'qitish orqali didaktik o'rnatish bilan. Hikoyalarning asosiy maqsadi, o'qitish orqali fikr va hissiyotlarni o'rganish, insonga o'z-o'zidan so'ramagan savollarga javob topish va ijodiy rivojlanishni rivojlantirish. o'zbek adabiyotining adabiyot merosi va madaniy o'ziga xosligi. Olimlar va ishqibozlar tarixiy evolyutsiyasi, o'ziga xos xususiyatlari va tanqidiy tahlilini chuqur o'rganish orqali ushbu hikoya shaklini chuqurroq rivojlantirishlari va qadrlash mumkin. Hikoya o'zining boyligi va teranligi bilan o'quvchi va tadqiqotchilarni maftun etishda davom etar ekan, uning adabiyotshunoslik darajasidagi izlanishlari o'zbek hikoyachiligi an'analarining murakkab va nozik tomonlarini ochib beradigan samarali faoliyat bo'lib bormoqda.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. Matjonov S., Shojalilov A., Vohidova N., Odamova O'. 4 - sinfda o'qish darslari. O'qituvchi kitobi. Toshkent, "O'qituvchi" nashriyoti, 2002,- bet 144.
2. Qosimova K., Matchonov S., G'ulomova X., Yo'ldosheva X., Sariyev Sh. Ona tili o'qitish metodikasi. Toshkent: "Noshir" nashriyoti, 2009, -b 352.
3. G'afforova T. Boshlang'ich ta'limda zamonaviy pedagogic texnologiyalar. Oqituvchi kitobi. Toshkent, "Tafakkur", 2011.